

Bīta laikraksts

LAIKMETIS

A bonešanas maksas:
1 mēn. bez piesūt. Ls. 1.50
ar piesūtišanu Ls. 1.80.
uz ārzemēm — Ls. 3.

6 sant

S u d i n a j u m i: viensl. petit rinda teksti
50 sant., slud. daļā, līrmu un izprieču slud.
20 s., pārejie 14 sant., darba piedāv. 6 sant.
+ 5% studin. nod. No ārzem. 100% dārg.

1. gads

Otrdien, 2. decembri

1924

Darbs un sapitals lara un pēbz-
lara laikmetā

Pasaules karsch radījīs falmeezīls-tas dīshwes fabrukumu, tautu garigo un fīfīko pagrīmschanu. Bet nepareisīs ir slehdseens, tā schajā fabrukuma laikmetā weenadi zeesch lā mantigās schķiras, tā strahdneezība. To wišadeem lihdseleem zenschās peerahdit kapitalisma lalpibā atrodošchee tautfalmeeiki un zīti sinat-neeki. Un preelsch pilsonibas tas ir sotī isdwigi. Winai wajaga malbinat fabeedribas prahus, lai labaki to ismantotu sawai eedīshwoschanās kahrei. Ra tas pareisi, to peerahda jau tas, tā taisni pasaules lara lalsā, tad strahdneezība un wiša nemantigā tautas bala pasaudeja sawu pehdejo, kapitalisti rausa us scho nelaintīgo rehķina miljonus. Teeja, masee eehabzeji tila noslauzīti ar faweeem maseem cetaupijumeem. Kapitals pecauga un konzentrejās weendā weetā. Ar to kapitalismē nepalika wahjals, bet daudz-tāri spēhzigals. Tā tad pasaules laram pa dalai pеerīht kapitala lozentra-žījas nopolns.

To peerahda statīsi. Lai nemam
Anglijas banku isweidošanās un aina
buhs pahrsteidsofsha. Banku apweeniba:
„Joint Stock Bank“:

1890, g.	apw.	104	bank.	ar	2203	nob.	—	67,8	milj.	m.
1915, g.	:	37	:	:	6.27	:	—	81,7	:	:
1918, g.	:	26	:	:	6283	:	—	92,9	:	:
1919, g.	:	21	:	:	6918	:	—	6,0	:	:

1914. g.	—	512.522.600	anglu mahrs.
1915. g.	—	685.241.700	" "
1917. g.	—	1.818.596.000	" "
1918. g.	—	1.393.384.400	" "
Tas ïr flaïdraïais peerahdijums, ja tautu katastrofa, pasaules karsh, preelsch kapitalisteem bija wiisidewigakais plaujas laiks. Bet pilsoniskee taufaimueeki grib peerahdit pretejo. Un ne tikai daschadu apweenibu kapitali auga. Winu augligā semē usplaula atsewischki naudineeki, kuru bagatibas fasneebi pasalainus flaitlus. Tā, weena pašcha Morgana kara pelna no 1914.—1916. g. lihbsinās 57.711.720 doll. Tas weegli ūprotamās, ja redsam, kaščiis wihrs lopā ar Rokesseleru walda par daschadeem usnēhumeem, kuru wehrlība fasneebi 24.686.330.675 doll. jeb 86.173. no wišam Saw. Walstu nazionalām bagatibam. Tee ir tee „upuri”, kahduš nesa kara laikā kapitalisti. Nesfaudsiga eedsihwoschandas us nelaimigā tautas rehktina. Ja tā, tad loti isdewigā bii ļoti nailbsina!			

Bet tajā laikā, kad strahjās ūche
miljoni, tautas spehzigakē lozelī, mo-
zijsās lauju laukos. Visku peederigea
zeeta badu. Plostjās slimibas, epidemijās.
Tauta grima galejā nabadsībā un
posta. Tajā laikā, kad strahdneezībo-
staiga ja strābdās, Amerikās wilnas sin-
dikats pelnīja 15 milj. dol., Anglijās
deedsīnu tressis — 4 milj. angļu mohrzinu.
Pauli palika neapstrahdatti laulkaimneezi-
bas rihku un maschinu truhluma dehl,
bet tehrauda sūndītis usrahdijs 1915. g.

Божественас Землија

Walarricht ap plst. 5 Igaunijā notikuši brunota fāzelschāndas. Stipri apbrunotas rewoluzionaru nodalas usbrukuschas pasta-telegraſa namāni, stāzījai, kara ministrija un parlamentam. Dzelbszela stāzīja un pasta-telegraſs eenemts. Vehz daschu stundu niķnām zīhnām starp rewoluzionareem no weenas un karaspēklu poliziju no otras puses, fāzelschānos apspeeda. Nonghwets satikmes ministrs.

Walsti eekests lara stahwollis un paarmijas virspawehlneelu eezelts generalis Laidoners. Ministru kabinets ahrfahrteji noturetā sehdē nolehmīs esfaulalu no mahjās atlalstās armijas. Star Tallinu un Terbatu usspridzinati diwdsselfsözelu tilti. Kara ministrija apmehata bumbam. No fazelschanas dalibneekem apzeetinati 60, furus tuhlin nobod lauku lara teefai.

Bar weenotu orodlustibū

Interese par strahdneezibas stahwollis un usflateem Padomju Kreewijā ir leela wīsa pāsaulē. Pehz Kreewtjas arodkongreeseem ahrsemju laikrāstī pilni nowehrātōjumeem un komentareem. Par notikucho Wīstkreewijās arodsaweenibū 6. longresu laikrāstī rāstī: „Schis longress noriteja apspreechot weenigi praktislus jautajumus. Prinzipielu domstarpību nebij. Tas rāstīro, ka Kreewijā arod-kustība ir us stingram lahjam. Kongress peenemti lehmumi, tas paplašchīna fabriku un swodu komiteju darbību. Noteikti delegatu apspreechu teesības un peenahfumi, nosprausti strahdneeku valihdsības fāsu darbības veidi u. d. z. Nā swarigakais no apspreesteen jautajumeem usflatamis, par darba raschīuma pazelschānu ruhpneezeibas eestahdēs. Kongress atšinis, ka arodsaweenibam janem teescha daliba ruhpneezeibas dīshwē un joispehta tās stahwollis. Ruhpneezeibas pazelschānai longress pareds 2 zehus: 1) aroda organizācijam, janostiprina darba dīzipsītna usnehmumos, janoregule darba intensitāte, 2) jauslabo darba technislee apstahli. Kongress peegreesis nopeetni wehribu strahdneeku looperazijal, — latram strahdneekam ja buht looperatīwas organisāzijas beedrim. Strahdneeku klubi usflatami tā arodsaweenibas dīshwības nerws. Teemi jaapeegreesch wehriba un jāweizina latra strahdneeka brīshwa

neezibas zelsch zeezchi saistas ar wišpa
faules strahdneezibas lustibu, tadeh
Kreewijai jamelle un jarod zelsch la sch
strahdneezibas lustibu apweenot. Real
soli jau sperti ar to, la ir nodibinat
anglu-kreewu strahdneelu komiteja.
Wenenibas ideja atbalsojas wiſ
pasaulē. Jau Hullas longrefā angli
strahdneelē to atsina. Tagad transport
strahdneelu arodiinternazionaleſ ſelretar
Jimmens un angli tredjuniſ preeſči
ſlohwis Versels to atlakhtibā paſtiprīna.
Strahdneezibas wadoni melle ſelus,
weenibū panahlt. Wehl to newa
ſayrast amsterdameeſchi. „Forwärts
uſſwehra, la Versela runa Kreewijai
longrefā eſot ſalſiſizeta, Versels tā nemos ne
eſot runajis, tagad patſ „Forwärts
runu apſtiprīna. Min. laitraftſ ralſte
la tagad wiſ griboſ ſpelulet uſ kreew
ſtihgam. Kreewijas arodnelli dara juh
iamu eſpaidu zitās walsiſ. Ta
atbalſojaſ ari Ameriſā. Ameriſas barb
federazijsas wadoniſ Gomperſs, kurſo
aifgahja no Amſterdamas, uſſlatidams t
par loti „freisu“, tagad grib greestees a
paſal pee amsterdameeſcheem. Zaur t
wiſch wahjiuaschot komuunistu eſpaid
Eiropas strahdneezibā im ſtiprīnachot
amsterdameeſchus, kuru poſižia eſot wiſ
peenemamaſā kapitaliſtſlajai burschuaſija
Waj weenoschandās ar Gomperſu naht
Amſterdamai par labu waj launu,

140 milj. doll. tigras pelnas. Ūs satra strahdneela ščis sindikats pelnija 700 doll. Zahdi ir kara pelnas skaitli.

Par strahdneezibas postu pasaule^s
kara laikā, wižgaischalo walodu runā
pilšehtu nomales, turās fastopam waj us
us satra kola, nelaimigos kara un slimī-
bu upurus. Walboschā schķira negrib i
dsirbet par nelaimigo apzahdibu. Bet
ubagot teem aiseegts.

Apelte pehz kara buhtu atslahbusi. Wahzijā 1923. g. jawaš atzītas paleeli naiusčas 2931 atz. saceedribas kopwehrībā par 10.209 miljardiem marku. Nodibinatas 5616 atz. saceedribas ar 31.272 miljoni marku kapitala. Esam weenīš prahītis, ka Ičhis sumas leescham grandiosas. Un tas noteik Wahzijā, kura pasaules karā pasaudeja, kur strahdnečības stahwollis, ari pehz pilsonības statistiku, kchausmigi gruhtis. Dāschadas privatās firmas aug. 1913. g. nodibinājās 11.438 privatās firmas, bet 1922 g. 31.020. Kur radees milšu kapitals uwareitā Wahzijā, lai dibinatu tācīkla plāšcas atz. fab. un kompanijas? Wahzīfī tas godīgi noplēni, eekrāhtis? Pehzlarā īaimniecībā bīshwē tatschu fabrukums! Wiši miljoni nahl no strahdneleem atrautā

S I g a u n i j ā
Washti eevelts lara stahwoklis un par das pagrimščanas preelschwehstnesis is-
platas pašalainā ahtrumā. — Tahds ir
strahdneeziņas stahwoklis.

Bet pilsoniba? Waj ari pilsoniba
zeekh lihdsi lara selas? Mehginastim
usfinat. Sche buhs slaitli:

Rīgas bīrschās banka pēlni- jušt	92	mill.	rbi.
Latvijas tirdzīn.-ruhpn. banka	13,9	"	"
Latvijas Loids* apw. beedr.	9,0	"	"
Walters un Rapa* labeedr.	6	"	"
U.S. „Daugawa“	2 613.150	r ub i	
Goeggingers	2.839.550	"	"
U.S. „Wolffschmidts“	5.243.200	"	"
Lapīshina lehrfiziņu fabrika	5.724.650	"	"
Kronberga akhu fabrika	9.183.750	"	"
Rīgas Komerčbanka išmai- sajus diwid.	22,1	mill.	"

Tee ir slaitli, kurus apstrihdet naw
eespehjams. Waram buht pahrlleezinati,
ta paleesä pelna dauds augstata, ja ee-
wehrojam, ta kapitalisti noralsta loti lee-
las sumas inventaram, lat tahdi isbehgtu
nodoklus. Un tur paleek ziti usnehmumi,
weilali, sabeeedribas. Waj pirmskara
laikā scheem laudim bija lahdi ihpaschumi,
bagatibas? Lailam gan ne! Wiss ra-
dees daschos gados, kad loti waligi wareja
mantot sabeeedribas un walsts starpnee-
zibu privatām interesēm.

Ne jau par welti daudſas panamas! Un jil winas paliks neatſlahtas! Daudſus tagadejos naudinekus daschus gaudus atpalal redſejam ſtaigajam tulſcham ſabatam; tagad winu rihzibā miljoni. Kā pee tecni tift godigā darba zelā? Waj strahdneezi ba wſju laiſtu fehdeja mahiās besdarbišā. Tatſchu laiſlam ne. Wingi nowf echo milionu.

Bet ja eet runa par strahdneeku stahwolla uslaboschanu, algas paaugstina-
schamu, sozialeem litumieem, tad muhfsu
ujsnehmeji usreis paleek nabagi. Sad fain-
neeziss fabrukums, walstis isput un t. t.
Bet isschlehrdiba aug. Kä sehnies pehz
leetus rodas daschadas ispreezas weetas,
furâs schleesch miljonus, gresilba eelâs
peeaug. Aug latweefdu miljonari. Bet
daschus rajonus us nomalem nabadsibâ
simof Latvijas strahdneeku schir-

Tà tad redsam, sa newar buht runa par wifas fabeedribas, là lopejas weenibas, stahwolka paſſilitinaschanos, bet gan par strahdneelu schliras stahwolka paſſilitinaschanos. Vilsonu schlira lara un pehzlara laikmetà nam saudejusi. Wina gan daschus sawus lozekius ir ifputinajusi, padaridama winus, materiala sind, llydfigus strahdneezbai, bet wifumà sawu stahwolki nostiprinojusi us tautas nabdibas rehklina. To peerahda kapitala usstrahschandàs lara un pehzlara laikmetà

Surpretim strahdneezi ba tikai saudejusi. Karā — miljonis fawas schirkas lozelus un weselibu, — pehzlara laitā — organizazijs weenibū un zihnaš spehju. Darba un kapitala atteezibas paasinajās. Sozialā lihdsīvara weetā kapitalisti un walsts stahda par fawu peenahkumu ar ween wairak apspeest strahdneku kustibū, lai fawabadi haimneketu un pawairotu fawas bagatibas. Darbā leek laisti wiſlihdselli. Us to strahdneezibai jaatbild ar lihdsīgu weenotu pretusbrukumu. Kompromiss te nelihds. Lihds weenigi strahdneku organizazijs spehks. No apspeesta stahwolla winai jaiseet. Ne masakumam teesiba buht waldfschai schirkai, bet gan wairakumam. Un strahdajoschā tautas dala ir walrakums. Schi lomu maina Išnizindas schirkru ismantoschanu — wina Išnizindas paschu schirkru sadeedribu.

